

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 มีเป้าหมายในการการพัฒนาทรัพยากรด้านมนุษย์คือการพัฒนาคน ให้เป็นคนเก่ง เป็นคนดี มีความสุข ตามแผนงานหลักที่ 6 ว่าด้วยการพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งผูกขาด โดยรัฐเป็นส่วนใหญ่ เป็นระบบที่แยกส่วนตามภาระหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานระดับกรมอย่างเด็ดขาด อำนาจการตัดสินใจอยู่ในส่วนกลาง การบริหารงานใช้ระบบสั่งการตามสายงานอย่างเคร่งครัด ทำให้การดำเนินงานล่าช้า สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติในพื้นที่กลับไม่มีอำนาจตัดสินใจ บุคคล องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สถานศึกษาจึงไม่สามารถจัดการศึกษาให้ยืดหยุ่น หลากหลาย ตามความแตกต่างของผู้เรียนได้ การปรับการศึกษาให้มีบทบาทเชิงรุก และมีพลังสร้างสรรค์ ให้เป็นสังคมแห่งปัญญา และการเรียนรู้ในยุคข้อมูลข่าวสาร จำเป็นต้องเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาใหม่ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของผู้บริหารการศึกษากระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษาให้ประชาชน ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ตลอดจนสื่อมวลชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบและผนึกกำลังกันจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล ชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 58)

เพื่อสนองนโยบายของแผนดังกล่าวกรมอาชีวศึกษาจึงได้จัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านบุคคลให้มีอาชีพเพื่อเป็นหลักฐานทางอนาคต ช่วยให้ผู้ประกอบอาชีพที่มีอยู่แล้วและยังไม่มีอาชีพให้มีการพัฒนาฝีมือด้านอาชีพให้เจริญก้าวหน้า นอกจากนั้นกรมอาชีวศึกษายังได้รับการยอมรับและไว้วางใจให้จัดการศึกษาด้านการอาชีพเพื่อพัฒนาฝีมือด้านแรงงานและอาชีพ การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน กรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบจัดการศึกษาให้กับเยาวชนของชาติ โดยเน้นการให้ความรู้ด้านอาชีพเป็นหลัก ประมาธร้อยละห้าสิบของกำลังคนที่เข้าสู่ตลาดแรงงานในแต่ละปีเป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา (กรมอาชีวศึกษา, 2542 : 10)

การจัดการศึกษาของประเทศที่พัฒนาด้านอุตสาหกรรมแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมัน อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น แคนาดา เป็นต้นจะเน้นการพัฒนาทรัพยากรกำลังคนให้มีคุณภาพตามกระบวนการ โดยเน้นความสัมพันธ์และพิจารณาถึงการมอบหมายงานให้เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความสูญเปล่าในการบริหารทางการศึกษาและเกิดปัญหาการว่างงานตามมา การจัดการอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรกำลังคนเพื่ออุตสาหกรรมนั้น จะมุ่งเน้นในประเด็นการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ดังนั้นสถาบันการศึกษาด้านอาชีวศึกษาจึงต้องพิจารณาถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น ครูผู้สอน อุปกรณ์ช่วยสอน วัสดุฝึก เครื่องมือเครื่องจักร ตลอดจนอาคารสถานที่ในการฝึกทักษะทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษาบรรลุตามเป้าหมาย (ธีรวุฒิ บุญยโสภณ. 2536 : 2-3) ในการบริหารการศึกษาตามหลักสูตรวิชาช่างอุตสาหกรรมผู้บริหารจะต้องมี " ทักษะการบริหาร " และหลักในการปฏิบัติมากกว่าการใช้วิธีการสั่งการ แต่ในการปฏิบัติต้องอาศัยเพื่อนร่วมงานที่สามารถ มีภาวะผู้นำมีทักษะในการบริหารและมีประสบการณ์ (ไพโรจน์ ตรีธนะกุล. 2538 : 81)

การบริหารสถานศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสามารถใช้อำนาจและหน้าที่อย่างเป็นทางการให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ผู้ที่จะใช้อำนาจจะต้องมีเงื่อนไขว่า อำนาจของผู้บริหารจะต้องเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย ทั้งนี้เพราะผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองโดยไม่ถูกชักจูงหรือครอบงำแนวโน้มที่ผู้บริหารจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถที่พึงมีต่อการยอมรับและทำให้เกิดการยอมรับในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาจึงได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารในสถานศึกษาเพื่อนำไปปฏิบัติ โดยจัดระบบบริหารอย่างมีระเบียบแบบแผน การบริหารที่ดีจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับบุคลากรในสถานศึกษา อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้สามารถบริหารงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สุเทพ ภิรมย์ราช. 2540 : 18-20)

การปรับกระบวนการบริหารการศึกษาให้มีบทบาทเชิงรุก และมีพลังสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็นสังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ในยุคข้อมูลข่าวสาร จำเป็นต้องเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาใหม่ มนุษย์เราทุกคนเกิดมาในสังคมโลกจะต้องประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอเพื่อเลี้ยงชีพของตนและสังคม การที่จะประกอบอาชีพได้ดีและชำนาญนั้น จะต้องได้รับการฝึกฝนจากสถาบันการศึกษาและฝึกฝีมืออย่างมีระบบ ถูกตามหลักวิชาชีพ ผู้บริหารจะต้องสามารถบริหารงานตามกระบวนการได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องมีมิตรสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดี (เฉลิมศักดิ์ นามเชียงใต้. 2541 : 26)

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้มีความสามารถและมีความรอบรู้ในด้านการบริหารงานระดับสูงและผู้บริหารจะต้องมีคุณภาพในการบริหารงานด้านต่าง ๆ การบริหารการศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา เริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาการศึกษาลับแรก ๆ ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงจนถึงแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันมีการพัฒนาตามสภาพการความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้อย่างรวดเร็ว ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์จะต้องอาศัยเทคนิคของกระบวนการบริหารและการจัดการอย่างถูกต้อง ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำเพื่อใช้เป็นหลักในการบริหารงานได้อย่างมีคุณภาพ (สมศักดิ์ ปริตนนานันท์กุล. 2542 : 6) กล่าวสรุปไว้ว่า กระบวนการใช้อิทธิพลทางสังคมกิจกรรมกลุ่มในสถานะการณ์อย่างหนึ่งเพื่อนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือกล่าวอีกในหนึ่งว่าภาวะผู้นำคือศิลปะในการจูงใจให้ผู้อื่นร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำ(ไพบูลย์ ยอดยิ่ง. 2542 : 6)

เพื่อให้ภารกิจของกรมอาชีวศึกษาดังกล่าวดำเนินการไปสู่จุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารของกรมอาชีวศึกษาหรือสถาบันทางการศึกษาทุกระดับของกรมอาชีวศึกษาจะต้องใช้ภาวะผู้นำของตนเองที่มีอยู่ให้เป็นกระบวนการ เพื่อนำหน่วยงานให้สามารถพัฒนาคนในด้านต่าง ๆ ไปสู่การพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคนและความต้องการของตลาดแรงงานอย่างพอเพียงจะต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านเป็นองค์ประกอบ โดยเฉพาะภาวะผู้นำของผู้บริหารในระดับต่าง ระดับกลาง ระดับสูงในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา เพราะสถานศึกษาเป็นต้นแบบสำหรับผลิตกำลังคนด้านอาชีพซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองและสังคมให้เจริญต่อประเทศชาติเป็นอย่างมาก สภาพปัจจุบันนี้นักเรียนนักศึกษาด้านอาชีวศึกษาและประชาชนเข้าใจในความสำคัญในเรื่องนี้มากขึ้นและมองเห็น โอกาสในการที่จะมีงานทำเป็นเจ้าของกิจการและความก้าวหน้าของตนเองและสถาบันระดับประเทศชาติต่อไป (จรูญ ชูลาภ. 2542 : 10)

บทบาทหน้าที่หลักของผู้บริหารก็คือ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำและในขณะที่ผู้มีอำนาจจะไม่ใช้ผู้บริหารโดยตรง ผู้บริหารที่ประสบผลสูงสุดจะต้องเป็นผู้บริหารที่ใช้ภาวะผู้นำให้มีประสิทธิภาพ คือสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติทุกคนทำงานสำเร็จด้วยตนเอง โดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและได้รับประโยชน์สูงสุดสิ่งหนึ่งที่จะสามารถชี้ถึงความแตกต่างของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำกับผู้บริหารที่ขาดภาวะผู้นำก็คือผู้บริหารที่ขาดภาวะผู้นำจะบริหารงานโดยอาศัยอำนาจตามขอบเขตของหน้าที่ที่ระบุตามกฎหมายหรือข้อกำหนดเท่านั้น ส่วนผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะพยายามหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจที่มีอยู่แต่จะสร้างศรัทธาบารมีโน้มน้าวจิตใจให้ลูกน้องปฏิบัติตามให้บรรลุเป้าหมายโดยเต็มใจและสุดความสามารถ (อนุกุล เขียงพุกษาวัลย์. 2535 : 9)

การบริหารงานของผู้บริหารในสถานศึกษาเป็นไปตามหน้าที่ ๆ ได้รับมอบหมายตามระเบียบกรมอาชีวศึกษา จะต้องยึดหลักในการบริหารซึ่งมีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยหลักในการบริหารหลายประการได้แก่ การบริหารด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการจัดการจะเห็นได้ว่าปัจจัยหลักในการบริหารที่สำคัญคือการบริหารด้านบุคลากร ถ้าบุคลากรในการบริหารงานมีคุณภาพ การบริหารงานก็จะประสบความสำเร็จในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากเพียงใดก็ทำให้สำเร็จ ลงได้ การทำงานของบุคลากรตรงตามสายงาน และสามารถทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นได้ดี มีคุณธรรมสูง มีความรับผิดชอบต่อสังคม คุณภาพดังกล่าวจะเกิดขึ้นต่อเมื่อ ผู้บริหารเป็นผู้มีภาวะผู้นำ ต้องมีการให้การยอมรับและยกย่องนับถือเป็นที่ไว้วางใจของผู้ใต้บังคับบัญชาตลอดจนเพื่อนร่วมงาน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา จึงต้องมีอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือระเบียบของกรมอาชีวศึกษาดังนี้ (สุเทพ ภิรมย์ราช. 2540 : 20-23)

1. บริหารสถานศึกษาตามที่กรม อาชีวศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการมอบหมาย
2. บริหารสถานศึกษาตามคำสั่งคำแนะนำ คำชี้แจง ของผู้มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบแบบแผน คำสั่ง หรือ คำวินิจฉัยของกรม อาชีวศึกษา หรือกระทรวงศึกษาธิการ
3. บริหารสถานศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล และแผนพัฒนา การศึกษาแห่งชาติ
4. กำหนดแผนการดำเนินงานสั่งงานและมอบหมายงานประสานงานควบคุมติดตามผลงานตามหน่วยงานต่าง ๆ ของสถานศึกษารับผิดชอบในเรื่องการเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ของสถานศึกษา
5. กำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยความเห็นชอบของกรมอาชีวศึกษา
6. ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการ ครูอาจารย์พนักงานเจ้าหน้าที่ และลูกจ้างของสถานศึกษา
7. ประเมินผลงานพิจารณาความดีความชอบพิจารณา โทษสั่งลงโทษผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา
8. ปกครองอบรมและ พิจารณาการลงโทษนักเรียน-นักศึกษา หรือผู้เข้ารับการศึกษา ฝึกอบรมตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
9. วินิจฉัยสั่งการ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาตามอำนาจหน้าที่อนุมัติผลการสอนทุกระดับการศึกษาในสถานศึกษาและรายงานผลการเรียนของผู้สำเร็จการศึกษาให้กับกรมอาชีวศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบภายใน 30 วันนับแต่อนุมัติผลการสอบ

10. วิเคราะห์ประเมินผล รวบรวมข้อมูล และจัดทำสถิติต่าง ๆ ของสถานศึกษา
11. นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้และเผยแพร่ให้ผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนและปฏิบัติงานในสถานศึกษา
12. เป็นผู้นำในการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับ ผู้ปกครอง ชุมชน ประชาชนใน ท้องถิ่น ส่วนราชการ และองค์กรอื่น ๆ เพื่อความเจริญของสถานศึกษาและท้องถิ่น
13. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้บังคับบัญชามอบหมาย

สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาในแต่ละเขตการศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำในการจูงใจชุมชนและผู้ได้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน จะต้องมีความสัมพันธ์กับมวลชนเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการบริหารสถานศึกษาให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ จนเป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทำนองเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาที่ขาดภาวะผู้นำในการบริหารจะเกิดการแทรกซ้อนในองค์กร ผู้บริหารคนนั้นจะมีแต่ความยุ่งยากในการบริหารงานและทำให้การบริหารล้มเหลวในที่สุดและไม่สามารถนำองค์กรหน่วยงานไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ เพื่อสร้างศรัทธาบรรพชนมีความเชื่อมั่นในตัวผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายได้ จะเห็นได้จากผลการประเมินสถานศึกษาคีเด่นที่ผ่านมามีวิทยาลัยเทคนิคในเขตการศึกษา 10 ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาคีเด่น อันเนื่องมาจากสถานศึกษานั้นขาดความพร้อมและขาดความร่วมมือในการบริหารองค์กรให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ จนไม่เป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ทองหล้า สุนทร. 2540 : 9)

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 10 ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำ สามารถบริหารจัดการองค์กรและสั่งการในสถานศึกษา เป็นผู้กำกับดูแลเพื่อให้การทำงานเกิดความสำเร็จโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เป็นทั้งผู้ประสานงานทั้งในและนอกองค์กรมีทั้งศาสตร์และศิลป์ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานด้านธุรกิจหรือการบริหารงานราชการจะเห็นได้ว่าปัจจัยหลักในการบริหารที่สำคัญคือการบริหารด้านบุคลากร ถ้าบุคลากรในการบริหารงานฝ่ายใดมีคุณภาพ การบริหารงานของผู้บริหารก็จะประสบความสำเร็จในการทำงานไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่มีความยุ่งยากเพียงใดก็สำเร็จลงได้ จะเห็นได้จากการทำงานของบุคลากรตรงตามสายงาน และสามารถทำงานร่วมกับคนอื่น ได้ดีมีคุณธรรมสูงจะมีความรับผิดชอบต่อสังคมปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับการบริหารของผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคคือ การบริหารงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อผู้บริหารขาดภาวะผู้นำก็จะทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาไม่ให้การ

ยอมรับยกย่องนับถือ ไม่เป็นที่ไว้วางใจของผู้ได้บังคับบัญชาตลอดจนเพื่อนร่วมงาน ทำให้สถานศึกษาดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จในการบริหาร (ทรงเดช วงษ์ปัญญา, 2541 : 10)

จากการบริหารงานในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 ที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาดีเด่น ทั้ง 8 สถานศึกษาและผ่านเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาที่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของกรมอาชีวศึกษาจำนวน 5 สถานศึกษา และไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินถึง 3 สถานศึกษา ทั้ง ๆ ที่ สถานศึกษาแห่งนั้นได้มีการประเมินคุณภาพมาตรฐานจากกรรมการภายในสถานศึกษามาก่อน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาแห่งนั้นอาจมีปัญหาในการบริหาร ไม่สามารถสร้างศรัทธาบารมีโน้มน้าวให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ วิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 มีผู้บริหารสถานศึกษารวม 36 คน และ ครูอาจารย์ 714 คน รวมเป็น 750 คน ซึ่งจะต้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการบริหาร ผู้บริหารจะต้องมี "ทักษะการบริหาร" มีภาวะผู้นำในการบริหารเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ เมื่อพิจารณาจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 พบว่า สิ่งชี้ให้เห็นคือในสถานศึกษายังขาดความร่วมมือร่วมใจอันมีผลมาจากผู้บริหารขาดภาวะผู้นำและขาดการประสานงาน เพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อการยอมรับ ความเชื่อถือความไว้วางใจความมั่นใจความเชื่อมั่นและศรัทธาของผู้ได้บังคับบัญชา ตลอดจนทำให้องค์การสามารถพัฒนาแต่ละหน่วยงานได้ดีและมีประสิทธิภาพ ถ้าผู้บริหารท่านใดมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมยอมทำให้ขวัญกำลังใจของผู้ได้บังคับบัญชาดีขึ้น รวมทั้งความเลื่อมใสศรัทธาต่อผู้บริหารสถานศึกษาคนนั้น ทั้งระดับล่าง ระดับกลางและระดับสูง สามารถบริหารงานตามกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้นผู้วิจัยในฐานะอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคามผู้รับผิดชอบในตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาเทคนิคการผลิต วิชาเอกเชื่อมและประสาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและกำลังศึกษาต่อในระดับครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏมหาสารคามจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านแบบของผู้นำแบบมุ่งงานและแบบมุ่งมิตรสัมพันธ์ของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10
2. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านแบบของผู้นำแบบมุ่งงานและแบบมุ่งมิตรสัมพันธ์ และภาวะผู้นำด้านกระบวนการบริหารงานตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 จำแนกตามระดับการศึกษา
4. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านแบบของผู้นำแบบมุ่งงาน แบบมุ่งมิตรสัมพันธ์ของผู้นำ และภาวะผู้นำด้านกระบวนการบริหารงานตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 จำแนกตามประสบการณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการรับรู้ภาวะผู้นำแบบมุ่งงานของผู้บริหารแตกต่างกัน
2. ครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการรับรู้ภาวะผู้นำแบบมุ่งมิตรสัมพันธ์ของผู้บริหารแตกต่างกัน
3. ครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 ที่มีประสบการณ์ต่างกันมีการรับรู้ภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน แบบมุ่งมิตรสัมพันธ์ของผู้บริหารแตกต่างกัน
4. ครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 ที่มีประสบการณ์ต่างกันมีการรับรู้ภาวะผู้นำด้านกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารแตกต่างกัน

ทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบของภาวะผู้นำแยกเป็น 2 ด้านคือ (แบบมุ่งงานและแบบมุ่งมิตรสัมพันธ์) และกระบวนการบริหารงานดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ตามทฤษฎีของ Andrew W. Halpin ได้สรุปภาวะผู้นำของผู้บริหารประกอบด้วยองค์ประกอบสองอย่าง คือ ภาวะผู้นำแบบมุ่งงานและแบบมุ่งมิตรสัมพันธ์ พฤติกรรมของผู้นำหรือผู้บริหารที่แสดงออกในการบริหารหน่วยงานย่อมแตกต่างกันออกไปแล้วแต่สภาพขององค์การหรือหน่วยงาน

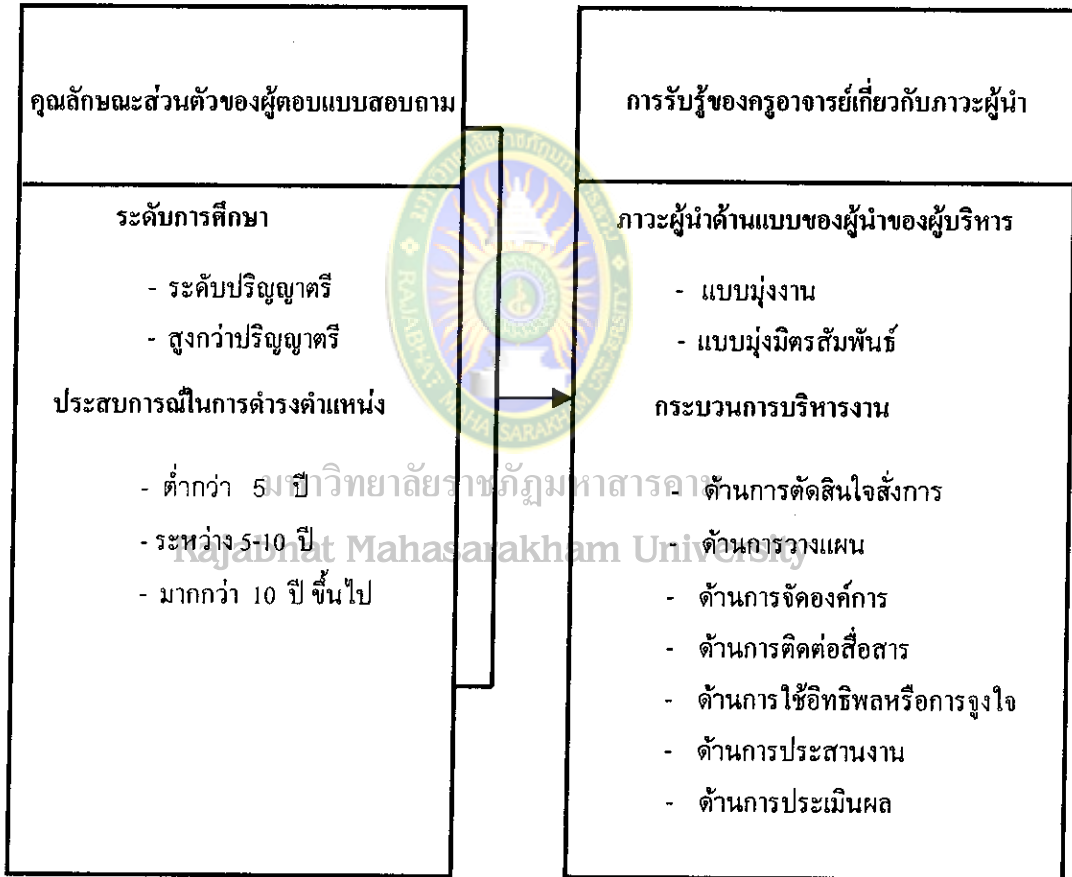
1.1 ภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน (Initiating Structure) หมายถึงภาวะความเป็นผู้นำที่แสดงออกถึงความสัมพันธ์ของตัวผู้นำกับสมาชิกในหน่วยงานเพื่อมุ่งงานเป็นหลัก โดยที่ผู้นำพยายามสร้างรูปแบบของงานที่ดีในการจัดหน่วยงาน สร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสารและกระบวนการบริหาร

1.2 ภาวะผู้นำแบบมุ่งมิตรสัมพันธ์ (Consideration) หมายถึงภาวะความเป็นผู้นำที่มุ่งคนเป็นหลัก เห็นได้จากการแสดงออกซึ่งความเป็นมิตรความไว้วางใจซึ่งกันและกันความเห็นอกเห็นใจ ความยกย่องนับถือมีมนุษยสัมพันธ์

2. การบริหารงาน ตามกระบวนการของ Russell T. Gregg. ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการบริหาร 7 ด้านดังนี้คือ

- 2.1 ด้านการตัดสินใจสั่งการ (Decision making)
- 2.2 ด้านการวางแผน (Planning)
- 2.3 ด้านการจัดองค์การ (Organizing)
- 2.4 ด้านการติดต่อสื่อสาร (Communicating)
- 2.5 ด้านการใช้อิทธิพลหรือการจูงใจ (Influencing)
- 2.6 ด้านการประสานงาน (Coordinating)
- 2.7 ด้านการประเมินผล (Evaluating)

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบความคิดและ ความสัมพันธ์ของสมมติฐานระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ในการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่เป็นเป้าหมายในการวิจัยคือ ครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 ประกอบด้วย 8 สถานศึกษา รวมประชากร 750 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากครูอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามสถานศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 261 คน
 2. ตัวแปรที่ศึกษาแบ่งเป็นตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ที่ใช้ในการศึกษาและเปรียบเทียบการตามรับรู้ของครูอาจารย์ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารในสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 ได้แก่
 - 3.1 ตัวแปรต้น มี 2 ตัวแปร คือ
 - 3.1.1 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ
 - 1) ระดับปริญญาตรี
 - 2) ระดับสูงกว่าปริญญาตรี
 - 3.1.2 ประสบการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ระดับคือ
 - 1) ต่ำกว่า 5 ปี
 - 2) ระหว่าง 5-10 ปี
 - 3) มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
 - 3.2 ตัวแปรตาม หมายถึง การรับรู้ของครูอาจารย์เกี่ยวกับภาวะผู้นำของสถาบันของตนเอง มี 2 ตัวแปรคือ
 - 3.2.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านแบบของผู้นำแยกเป็นแบบมุ่งงานและแบบมุ่งมิตรสัมพันธ์
 - 3.2.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านกระบวนการบริหารงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่อาศัยประสาทสัมผัสที่คนเราได้รับรู้และมีการแปลความหมายจากสิ่งที่ได้สัมผัส ได้รับรู้ ได้มองเห็น เพื่อให้รู้ว่าคืออะไร โดยอาศัยประสบการณ์เดิมมาใช้แปลความหมาย การกระทำหรือกิจกรรมใดก็ตามที่ผู้บริหารได้แสดงออกมาทั้งทางร่างกาย ซึ่งรวมทุกสิ่งทุกอย่างที่สัมผัสได้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนกระบวนการทางอารมณ์ ส่งผลให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้จากความรู้สึกรู้สึกที่ได้รับรู้

ภาวะผู้นำ หมายถึง การทำหน้าที่ใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ที่มีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายภาวะผู้นำแยกได้เป็น 2 ได้แก่แบบของผู้นำและกระบวนการบริหารงาน

แบบของผู้นำ หมายถึง ลักษณะของผู้นำในการบริหารงานในหน่วยงาน เพื่อจัดระเบียบแบบแผนและเน้นการปฏิบัติงานให้ได้ตามเกณฑ์ โดยสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วม มีความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ลักษณะแบบของผู้นำในการบริหารย่อมแตกต่างกันแยกได้เป็น 2 แบบคือ

1. **แบบมุ่งงาน** หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับเพื่อร่วมงานหรือสมาชิกในกลุ่ม สามารถเข้าใจการดำเนินงานตามนโยบายการติดต่อสื่อสารและวิธีการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2. **แบบมุ่งมิตรสัมพันธ์** หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษาซึ่งแสดงออกถึงความเป็นมิตรที่ดี มีความไว้วางใจมีความนับถือซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์กันอย่างอบอุ่นและเป็นกันเอง สามารถเข้าถึงกันได้อย่างดีกับผู้ร่วมงาน

กระบวนการบริหารงาน หมายถึง การบริหารงานของผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ระดับล่าง หรือทุกระดับ ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารเพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาและมีความก้าวหน้าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยองค์ประกอบหลายด้านรวมกันแยกเป็น 7 ด้าน คือ

1. **ด้านการตัดสินใจสั่งการ** หมายถึง ภาวะผู้นำการบริหารงานของผู้บริหารในสถานศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน การร่วมกันปรึกษาหารือ และการเลือกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือสถานศึกษา

2. **ด้านการวางแผน** หมายถึง การดำเนินกิจการใด ๆ ก็ตามจำเป็นต้องมีการวางแผนงานไว้ล่วงหน้าก่อนเสมอ เพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานที่ดีกว่าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้

3. **ด้านการจัดองค์การ** หมายถึงการจัดรูปแบบงาน ซึ่งในการศึกษาเพื่อจัดองค์การควรพิจารณาไปถึงรูปแบบของการปฏิบัติงาน เพื่อให้การจัดรูปแบบงานและวิธีการปฏิบัติมีความสอดคล้องกัน นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงการบังคับบัญชาสั่งการ การควบคุม วิธีการติดต่อประสานงานตามสายงานการบังคับบัญชาลดหลั่นกันไปตามสายงานขององค์การนั้น ๆ

4. **ด้านการติดต่อสื่อสาร** หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษามีการส่งข่าวสารและทำความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งหรือหน่วยงานหนึ่งไปสู่อีกหน่วยงานหนึ่ง เพื่อให้บุคคลหรือหน่วยงานทำงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาช่วยให้การประสานงานดีขึ้น ทำให้ทุกคนเข้าใจความเคลื่อนไหวของการทำงานได้ทั่วถึง ก่อให้เกิดความเข้าใจความร่วมมือในการสร้างหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จ

5. **ด้านการใช้สิทธิพลหรือการจูงใจ** หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษาที่มีการใช้สิทธิพลหรือการจูงใจ การกระตุ้นการทำงานของร่วมงานอย่างเต็มความสามารถและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้งานที่ทำบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานในฝ่ายที่ตนรับผิดชอบ

6. **ด้านการประสานงาน** หมายถึง การประสานงาน หรือ สื่อสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานย่อย หรือ ตำแหน่งต่าง ๆ ภายในองค์การให้เข้ากันได้เพื่อให้งานนั้นสามารถดำเนินการบรรลุตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

7. **ด้านการประเมินผลงาน** หมายถึง ภาวะผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษา ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินผลงาน การวัดผลและการประเมินผล ตรวจสอบการปฏิบัติงานเพื่อหาแนวทางนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานที่กำหนดไว้เป็นบรรทัดฐานในการประเมิน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครู อาจารย์ หมายถึง ข้าราชการครูที่ทำหน้าด้านการสอนและงานพิเศษได้แก่ หัวหน้างาน หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าแผนกวิชา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษาและ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนและพัฒนาและลูกจ้างประจำในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 10

สถานศึกษา หมายถึงวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 ได้แก่วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด วิทยาลัยเทคนิคกาฬสินธุ์ วิทยาลัยเทคนิคยโสธร วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี วิทยาลัยเทคนิคอำนาจเจริญ วิทยาลัยเทคนิคมุกดาหาร วิทยาลัยเทคนิคนครพนม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษา ประกอบการวางแผนงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
2. ใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารในวิทยาลัยเทคนิคสังกัดกรมอาชีวศึกษาและสถานศึกษาอื่น ๆ ใช้สำหรับบริหารงานตามกระบวนการบริหารในแต่ละด้านให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
3. เป็นข้อเสนอแนะเบื้องต้นสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาเขตการศึกษา 10 ในการคัดเลือกครูอาจารย์ที่จะเสนอตัวเพื่อขึ้นมาทำหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาต่อไป
4. ใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตการศึกษา 10 และเขตการศึกษาอื่นเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University